

סופרים במולדתם

מאת:

אייזיק רמבה

— שום דבר לא קרה. דבר לא קרה! — הפטיר בן-גוריון. מר בור לא לא הסתיר את שמחתו, על שה איש שכה העריץ בשעתו — אינו נוטר לו איבה. ואני הרחתי, כי לאורתי-הארץ. לא ידוע כלל שהסופר המכובד יהודה בורלא, אשר סבורים כי כל ימיו הוא מתייחד בקרן זוית שלו ועוסק רק ביצירתו, הרס את הדעה הרווחת על הסופרים, שהם עונים תמיד „אמן“ ואינם מסתכנים לעולט בגילוי שריריהם.

צלצול-הטלפון מפסיק לשעת קלה את השיחה. הבת עפרה צלצלה. בעלי-הבית ששים להשיב לשאלותי על בני-המשפחה. הגברת בורלא נוטלת את חלקי-הארי בקטע זה של השיחה. כה גאים הם בילדיהם. כל אחד מהם מהווה דמות בפני עצמו. הבכור, עודד. סופר, צייר ומוסיקאי-מלחין. מר בורלא מעיר, שהוא הראשון שנתן לו את השם עודד. אחריו צצו עודדים רבים. אבל איש לא קדם לעודד בורלא. הוא גולד בזמן מלחמת-העולם הראשונה, לפני חמשים וארבע שנים, כשרעב, מצוקה ודכאון שררו בארץ. חשב אביו של הרך הנולד על שם, שידבר על תקוה ועידוד. נזכר בפסוק שבדברי הימים: „ושם היה נביא לד', עודד שמו“. אפילו ר' דוד ילין, שבא לברית-המלה של הבן, התפלא שהשם הזה לא צץ קודם במוחו. מר בורלא ורעייתו מצביעים על ציורי בנם זה שעל הכתלים. כן אני מחזיק בידי כמה מספריו של עודד בורלא: „מכ-תבים לליאורה“, „שירים מכל הצביעים“. הוא משמש כמורה לציור ב-בתי-הספר שבתל-אביב.

הבן השני, יאיר. רבי-סרן בצבא-הקבע. במדים עוד מימי הבריטים. מן הצבא האנגלי, הלך ישר לצה"ל. ועתה יש כבר ליאיר בן, חייל. שלשה דורות של לוחמים: סבא (בי-צבא התורכי), אבא והבן.

יאיר עוסק בצה"ל בעניני מינוח. אבא מואיץ ממגירתו את „מלון הר מונחים הצבאיים“, שנערך על-ידי רבי-סרן יאיר בורלא. כן רבה לו ידו של יאיר בתרגומים. כשלושים מחזות ומערכונים תירגם מלשונות זרות, והם הוצגו על ידי התיאטרות הי שונים בארץ. וגם סיפורים קצרים כתב יאיר.

תור הבנות הגיע. צוריה, שנולדה בדמשק. 23 שנים היתה בקיבוץ גינוסר. שם מצאה את בן-זוגה, גבי בן-נח. לוג — ארבעה ילדים. והי צעירה שבבנות: עפרה בורלא-אדר. סופרת, מתרגמת, ומצירת תלבושות בשביל התיאטרות בארץ. אני שומע דברים רבים בשבחים של הצלחות והחתימים. בנינו לקחו להם שם-שמוצאן מ-ד-ס-י-ה, ובנוי תינו גישאו ליוצאי — גרמניה.

המפתח של קבר רחל

אמרתי להם, שידוע לי יפה שמו של חתנם, ארנון אדר, אמן-התאורה. היכרתיו בביתו של מנהל הפסטיבאלים בארץ, אהרן פרופס. ונזכרתי בסיפור ששמעתי מפיו של ארנון אדר על המפתח של קבר רחל. הם נהגים להזכר בפרט זה. כן, כן. זה דורות רבים נמצא המפתח של קבר רחל בידי משפחת בורלא. שני מפתחות היו לקבר: אחד — לאשכזים, והשני — לספרדים. והיה המפתח עשוי בצורה כזו, שאדם זר לא היה מסוגל לפתוח בו את הדלת. „רק אבא שלי ידע היה להשתמש בו“ — אומר יהודה בורלא. ורעייתו, האודי-סאית, מעלה זכרונות מלפני עשרות בשנים. באלול היה קבר רחל פתוח בכל ימות החודש והרב בורלא, חר-תנה, היה לן בו. הגברת מרים בורלא וגיסתה הרבנית (אשתו של הרב פראנקו מחברון, אחותו של יהודה) — לשתיהן היתה „חוקה“ למלאכת הקודש בחודש זה לצחצוח הנברשות, להורדת האבק מן הכיסוי של הספסלים, שהיו מצויים לפנים בקבר. המפתח הזה עובר בירושה מדור לדור. עתה הוא נמצא בידי אחד מילדיו של יהודה בורלא.

לפני צאתי, אני משוטט על פני חדרי הבית וסוקר את התמונות שעל הכתלים. בחדר-עבודתו של מר בורלא, מעל לשולחן-הכתיבה, שחי תמונת אחת עם ביאליק, הסופר הישיש בן-עמי, בורלא ושלום שטרייט — בזכרון יעקב, תמונה מסוף שנות העשרים. וצילום שני — ועד אגודת הסופרים מלפני חצי-יובל. בשאר החדרים, בנוסף לציורי הבן עודד, תמונות אחדות משל שמי, עובד-יהו, חיתוך-עץ של שטיינהארד וציור רב-צבעים שהם קנו בתערוכתה האחרונה של ברכה צפירה.

היינו כחולמים

אני תוקע את ראשי גם בספרים, המונחים בתחום הושטתי-יד של בעל-הבית. ספר פילוסופי של יעקב קלצ'קין („את הוגה-הדעות המקורי הזה אי אפשר לקרוא בנשימה אחת. צריך לעכלו לאט לאט“). לעתים הוא מציץ במסכת גמרא, ומעיין במדרש רבא. ובספרות החדשה: ישנם כשרונות צעירים רבים. מר בורלא נוקב בשני שמות לדוגמא: יהודית הנדלר ועמוס עוז.

ככל אדם בא בשנים, אין עוד גם ליהודה בורלא חברים מקרב הסופרים מבני תקופתו. מבני דורו נשארו בר-דיים. אחד בעיר ושנים בכרך. ביא-ליק איננו. סיכמן וברש נסתלקו. דוד שמעוני הלך בדרך כל בשר. ישנם עוד סופרים מכובדים רבים, אך אלה צעירים ממנו. לא בני גילו. אולם יהודה בורלא איננו חש בדידות. תמיד היה תוסס, עירני ומלא-חיים. עתה חלה ארגעה. ארגעה ברוכה. הוא ואשתו רוויים נחת מן הילדים והנכדים. וליחו עוד לא נס, הוא מכהן כנשיא אגודת הסופרים, פותח אסיפות שלהם, משמיע דברים קצרים, מבקר בהצגות בתיאטרון ונהנה מן החיים כפי שניתן להנות מהם בגילו. אשתקד בפתחו את ועידת הסופרים העבריים בירושלים השלמה, אמר י. בורלא: „למראה המעמד הזה, אין מלים, אשר תבענה המון רגשותינו כאותן שתי מלים שנחדובנו כפי אבותינו, שהיו עומדות רגליהם ב-שערי ירושלים.“ — לאמר: היינו כחולמים.

גם עתה, וכל ימיהם — הם כחולמים בארץ-אבות, יהודה בורלא ו-אשת-נעוריו,